

Аркин хорна туснар

Аркин хорн — алкоголь — куу-
шā ухан-серл харнъгъурулдг,
салврулдг, нбдртүлдг (унту-
лдг) наркотическ хордудин
негнь болдг мөн. Аркиг данъ-
гин уудг куунā цогцд аркин
хорн ивтрād, мбчмүднъ гем-
тād, күчн тачалан эвдрāгъād
зована. Аркās хордлгн — алко-
голизм — шуд ганцхн аркинчин
бийднъ биш, оln-āмтнд, со-
ветск обществд, эврāннъ брк-
булдāн му ашан хальдадг мөн.

„Хот сāанār шинъгāхин тō-
лā“, „иньг-уурмүдтāгъāн хам-
дан“, „кōдлмшāн сāанār кехин
тōлā“, „збрглхин тōлā“, эдү
мет нанъ чигн „уулин“ тōлā
гигъād арк багъ наснас нааран
„амсад“, уугъад йовдг күн,
аркнч болад, цогцан хорда-
гъад, андрад, бмнк кеджāsн
кōдлмшāsн хагъцад, нерāн гу-
тагъад оркна.

Аркин хорн куунā мбчмүдт
ик гидг му ашан күргнā. Ул-
гүрнъ, аркнч куунā хотин до-
так асата хальсн аркин хорнас
хүврād, шинъгврин шүусн
багърад, туунās хотин шинъ-
гвр муурад, гем ирнā. Хотин
хальснд гарсн шарх зāрмдāн
генткн цоорад, цогцд āāmшгтā
болна. Зүркнā цоклгн бас
сулдад, зүркнā нāрхн клеткснъ
хүврād, кōбгъād, атхрад аг-
чидж багърад, чинāнь алдрад,
аргъцулад зована. Аркин хор-
нас куунā элкн аш-сүулднъ
ширгād, хатурад, гемтād, цōсн
болн цусн элкнд бүрддгнъ
багърад, цогцд бүрддг аль-бис
хорта юмс элкнд уга кегдлгнъ
бас багърад, цогцд му болна.
Бббр, делүн, оошг, давсг эд-
нд цугтаднъ аркин хорн тусад
бас гемтнā. Аркин хорнас бббр
гемтхлā, цогцднъ аль-бис хорн
хуршдж муугъан хальдана.

Аркин хорн толгъан экнд
ширгād, ухан-серл салврулад,
күн ичр-гутран геегъād, бур-
гād, кōлнъ ээдрād, дāāvлād-
нāāхлād, нүднāннъ харан хойр-
гурвн āнъг болад, аздлад, ад
гемтā куунā бāādлтā болад
одна. Сокту күн аздлад-аксм-
над, андн йовдл гаргъад āмтнд
амр бггго, ноолда, шууга та-
гад чигн оркна. Сокту күн
кōдлмштāн чигн эндү йовдл
гаргъад, орн-нутгтан, āмтнд
ару хальдагъад бāādг мөн.
Цакад болхла, аркнч, сокту
күн кōдлмшāн хоомагъар кү-
дāгъād, бдр ирвās чинāнь алд-
рад, оlnа күцāджāх кōдлмшт
эрлцдган уурад, āмтнā ний-
гъās салад, ууджад, му пертā
болад, брк-булāsн хагъцад
игн одна.

Болв, юмнас икār аркин хорн
толгъан экнд, āмн-сутцна си-

стемд күчр аюлан күргнā.
Мана советин орн-нутгт ним
андн йовдл ик бурута, советин
бāādл, йосна диглā тōрүц
харгъшго юмн.

Арк икār уугъад, аркин хор-
нд авлгдад дасчксн аркнч күн
аш-сүулднъ аркин хорхас—
алкоголяс—цогцнъ хордад ад-
рна. Тиигād адрсн цагтан тер
күн хаджудан бāāsн āмтнд
āāmшгтā болна. Иигād аркин
хорнас ирдг гем—эс гидж ад-
рлгн, эс гидж зогслго арк
уулгн.

Аркин хорнас адрсн куунā
нүднд аль бис юмсин баран
үзгдād, тууг āйлгъād, хаджу-
дан юн болджахинъ медлго
бāāнā. Аркин хорнас күн зүу-
лād, мунъхград үлднā. Аркин
хорнас иштā, зогслго арк уу-
дг гемин улнъ—аркнч күн
аркиг уухларн кесг оln хон-
гин туршар тōрүц зогсхш—мел
кезā чигн арк уугъад соктна
хбдн, манъгъаран тāālхин
тōлā хārү арк уугъад, халь-
нъгърад, туунāннъ хбдн бас
аркāн уугъад—иигād брүнās
асхн күртл, асхнас брүн күр-
тл кесг-кесг оln хонгт ухан-
серл уга сокту бāāнā.

Аркин хорнд авлгдсн куунā
цогц юн чигн гем-бвчнд
оралгдад муурдг мөн. Аркнч
күн шулугъар кōкшрдж, зүсн
зүул гемās дорацгдад, цагнъ
ирхās бмн бнъгрдмн. Эн тоо-
тиг āмтн, нег үлү, аркнч улс
медх зōвтā.

Аркин хорн гем—кезāнā
хольвлгдад, уга кегдсн бая-
чудин, хаана йосна үлдлнъ
болджана. Тегād бидн, советск
кōдлмшчнр цугтан колхозни-
куд, цуг церглāчнр, мана со-
ветск багъчуд, аркд авлгдлгъ-
на авъясла зогслго ноолда
кедж, аркд авлгдлгъна үнд-
синъ таслх зōвтāвдн.

Аркнч āмтнд оlnа санан-
седклин цухлт кедж, зōвшāl
бггго, тиим āмтсиг шоодх
кергтā, аркин хорна тускар
цāāлгъврин кōдлмш кехмн.
Багъчуд дунд коммунистиче-
ск ке-гольшг авъясин туск цāā-
лгъврин кōдлмш бас кех, тедн
дунд физическ культурин бо-
лн спортин кōдлмш делгрүлх-
мн. āмтн дунд цāāлгъврин
кōдлмш кедж, аркин хорн-
алкоголь—мана советск улсин
күцāджāх—коммунизмин тос-
хлтин кōдлмш, советск āмтнā
брк-булд, теднā ни-тōвкнүн
джиргълин бāādл муугъан
ягъдж халдадгинъ үзүлдж,
медүлх кергтā.